

MISCELLANEA.

Dr. Jósa András.

(1834—1934.)

A magyar régészet egyik vidéki úttörőjének Dr. Jósa Andrásnak 100 éves születési évfordulóját 1934. nov. 30-án ünnepelte Szabolcsvármegye közönsége. A Szabolcsvármegyei Orvosszövetség karöltve a Besenyei irodalmi körrel *Jósa napot* rendezett. Díszközgyűlés és műsoros est keretében méltatták, mint orvost és régészt. A nevéről nevezett Jósa Múzeumban pedig nagyszámú közönség jelenlétében leleplezték a megye által készíttetett bronz mellszobrárt és talapatára koszorút helyeztek az egyes testületek. Ezen a napon a nyíregyházi temetőben levő sírját is megkoszorúzták.

Jósa András tulajdonképen orvos volt, de hajlama és fájának nagy szeretete a régészettudomány műveléséhez vitte. Fialat volt még, mikor 1868-ban megalapította a Szabolcsvármegyei Múzeumot. Az ősrégészeti kutatás akkor még a kezdet kezdetén volt hazánkban. A kezdő régészektől eltérően nem összevissza gyűjtött mutatós tárgyakat, hanem azzal a szándékkal, hogy egy földrajzi egységnek, a Nyírségnek ismeretlen multjára világosságot vessen. Szóval és írásban hirdette, hogy másféle gyűjtésnek létjogosultsága nincs. A vidéki múzeumi emberek között ő volt az, aki el-

sőnek mutatott rá arra, hogyan kell egy terület kultúráját gyűjteni és azt a tudományos kutatás számára, valamint ismeretterjesztésére hozzáférhetővé tenni. Alig van magyarországi múzeum, ahol a területhez való ragaszkodás kezdettől fogva annyira megállapítható lenne, mint a szabolcsinál. Méltán mondhatta Jósa András, hogy múzeuma nem ritkaságok gyűjteménye, hanem a Nyírség, illetőleg Szabolcsvármegye őskorának igen fontos okmánytára.

Jósa András fennmaradt írásaiból megállapítható, hogy többet tudott vidéki dilettáns kortársainál. Mint keresett orvos nemcsak megyéjét járta keresztül-kasul hivatása közben, amikor a megye földrajzi viszonyait alaposan megismerte és látta az akkor még vízben s halban annyira bővelkedő erek, tavak melletti őstelepeket, a falvak határaitban emelkedő mesterséges sírhalmokat, hanem tudománya szaporítása céljából sokat utazott külföldön is. Évenként felkeresi „pihenés képen“ más országok múzeumait, ahova magával viszi gyűjteménye jelentősebb tárgyainak, leleteinek fényképeit és szakemberekkel tárgyal, vitatkozik és előadást tart tapasztalatairól.

Azt hirdette, hogy a bronzkorszak a Nyírségben 150—200 évvel tovább tartott, mint Középeurópában, 1906—1910-ben közzétett dolgozataiban kifejtette, hogy a Nyírségben és az ausztriai Hallstattban egymáshoz hasonló bronzedényeket találtak, de ezek az edénytípusok előbb kerültek a Nyírségbe, mint Hallstattba, mert oda már a bronz elhanyagolásával, a vasnak ismeretével jutott, míg nálunk csakis a bronzkultúra virágzott. Ez a vélekedés a régészek mai fel fogása szerint nem állja meg a helyét.

Jósa jelentősebb dolgozatai az Archaeologiai Értesítőben jelentek meg. Ezek: A karászi sírmezőről, Óskori telep Rakamaz és Timár községek között, A piricsei bronzleletről (1892), Szabolcsvármegyei bronzleletekről, A tizsaszentmártoni bronzleletről, A vissi aranyleletről (1893), A kántorjánosai bronzleletről (1894), A tarcali sírleletről (1895), A kemecsei bronzleletről, A bezdédi honfoglaláskori temető (1896), Szabolcsmegyei őshalmok, A mándoki honfoglaláskori lelet, Szabolcsi földvár (1897), Emlékek a honfoglalás korából, A Fekete halom felásatásáról (1900), A taktakenézi bronzleletről (1902), Honfoglaláskori lelet Gégényben, Avar fülbevaló Bujról (1904), Szabolcsmegyei bronzkardokról (1906), Honfoglaláskori emlékek Szabolcsban (1914), Ásatások a gávaj Katóhalmon és környékén (1915), Bronzkori arany fülbevalók Sza-

bolcsmegyéből (1916). — A Múzeumi és Könyvtári Értesítőben megjelent: Hallstatti vagy Nyíri kultúra, A gávaj gótletről (1910), Újfehértó micskepusztai honfoglaláskori lelet (1914). — A Nyírség című helyi lapban százat meghaladó cikkei között vannak 16—25—95—180 lapra terjedő füzetek (cikkeit ugyanis különnyomatokkal honorálta a lap.) Művei közül említésre méltó: A Szabolcsvármegyei Múzeum ős- és középkori tárgyainak ismertetése (1899) és Szabolcsvármegye őstörténete (1900).

Az őskoron kívül különösen kedvelte Jósa András a honfoglalás korát. Fajának nagy szeretete ösztönözte folyton a honfoglaló ősmagyarok keresésére. Ezzel indult meg már a múzeum gondolata is. Jósa 1918-ban bekövetkezett haláláig, az ő múzeumában volt a legtöbb honfoglaláskori lelet az országban. Ma is itt vannak a legjelentősebb honfoglaláskori leletek.

Ezen a helyen, a Nyírségben, amely őskori leletekben igen gazdag, Jósa gyűjtési tevékenysége dúsan kifejlődhetett a magyar őskori kutatások irányában. Jósa András szenvedélyes úttörő munkásságával mind a régészeti tudománynak, mind a magyar múzeumi ügynek igen nagy szolgálatot tett. Méltó tehát, hogy születése 100 éves fordulóján mi is emlékezzünk róla.

Kiss Lajos.

Zur Datierung des Bronzegürtels von Tetétlen.

Im Jahre 1918 gelangten zusammen mit zwei Situlen, einer Henkeltasse und einem Kessel mit kreuzförmigen Henkelattachen aus Bronze die Bruchstücke eines verzierten Gürtels und ein weiss inkrustiertes Tongefäß (Töpfchen) in das Museum des Siebenbürgischen Museumsvereins in Kolozsvár. Angeblich sollen sämtliche Funde aus Tetétlen, Kom. Hajdu stam-

men. M. Roska nimmt an, dass diese Bronzen zur Gänze der frühen Hallstattzeit angehören und in derselben Werkstatt hergestellt wurden.¹ Die Fundumstände der Bronzegefäße sind nicht

¹ M. Roska, A tetétleni bronzkincs. Dolgozatok a m. kir. F. J. tud. egy. arch. intézetéből IV, Szeged 1928, S. 244—250; deutsche Übersetzung, S. 251—256.